

UJEDINJENI NARODI
ODBOR ZA UKLANJANJE DISKRIMINACIJE ŽENA

O PRAVIMA ŽENA U RURALNIM PODRUČJIMA

OPĆA PREPORUKA BR. 34 (2016)

Biblioteka DNA

**Konvencija o uklanjanju
svih oblika diskriminacije žena**

Distr.: opć.
7. ožujka 2016.
Izvornik: engleski

Odbor za uklanjanje diskriminacije žena

OPĆA PREPORUKA BR. 34 (2016)

O PRAVIMA ŽENA U RURALNIM PODRUČJIMA

Vlada Republike Hrvatske
Ured za ravnopravnost spolova

Biblioteka DNA

Izdavač:

Vlada RH, Ured za ravnopravnost spolova
Mesnička 23, Zagreb

Urednica:

mr.sc. Helena Štimac Radin

Prijevod:

ETNOtrend d.o.o

Grafičko oblikovanje, priprema i tisak:

Intergrafika TTŽ, Zagreb

Autor fotografije:

Matija Dronjić

Izvor fotografije:

© Etnografski muzej, Zagreb

Naklada:

500 primjeraka

ISBN 978-953-7574-35-2

Zagreb, studeni 2017.

Naslov izvornika:

General recommendation No. 34 (2016) on the rights of rural women

SADRŽAJ

I.	Uvod	5
II.	Pozadina	6
III.	Sveobuhvatne obveze države stranke su uvažavanje, zaštita i ispunjavanje prava žena u ruralnim područjima	8
A.	Primjena članka 1. i članka 2.	8
B.	Članak 14., stavak 1.	12
C.	Članak 14., stavak 1., paralelno uz članak 3., članak 4., stavak 1., 5, stavak (a), članak 6., članak 9., članak 15. i članak 16.	13
IV.	Obveze države stranke vezane uz specifične dimenzije prava žena u ruralnim područjima	18
A.	Pravo na sudjelovanje u ruralnom razvoju i korist od njega (čl. 14., st. 2. (a))	18
B.	Usluge zdravstvene zaštite (čl. 14., st. 2. (b), paralelno s čl. 12.)	19
C.	Gospodarski i društveni život (čl. 14., st. 2. (c), paralelno s čl. 11., st. 1. (e) i st. 2 (b) i čl. 13 (a))	21
D.	Obrazovanje (čl. 14., st. 2. (d), paralelno s čl. 10. (a))	22
E.	Zapošljavanje (čl. 14., st. 2. (e), paralelno s čl. 11.)	25
F.	Politički i javni život (čl. 14., st. 2. (a) i 2. (f), paralelno s čl. 7.)	27
G.	Zemljište i prirodni resursi (čl. 14., st. 2. (g), paralelno s čl. 13.)	29
H.	Primjereni životni uvjeti (čl. 14., st. 2. (h))	36
I.	Žene u ruralnim područjima u razvijenim zemljama	39
V.	Podaci o situaciji žena u ruralnim područjima	41
VI.	Rezerve i priopćenja	42
VII.	Distribuiranje i izvješćivanje	43

I. UVOD

1. Odbor za uklanjanje diskriminacije žena priznaje ključne doprinose žena u ruralnim područjima i žurnu potrebu da se poboljša priznavanje i zaštita njihovih ljudskih prava. U okviru svojih prethodnih zaključnih primjedbi i općih preporuka, Odbor je prepoznao razne načine na koje su žene u ruralnim područjima i dalje suočene s diskriminacijom. U ovoj Općoj preporuci, Odbor pojašnjava obveze država stranaka da osiguraju prava žena u ruralnim područjima, usredotočivši se na članak 14. Konvencije o uklanjanju svih oblika diskriminacije žena, u kojem se prepoznaje jedinstvena situacija žena u ruralnim područjima i ističu specifične obveze država stranaka u prepoznavanju, promicanju i zaštiti njihovih prava.
2. Članak 14. jedina je odredba u međunarodnom sporazumu iz područja ljudskih prava koja se osobito odnosi na žene u ruralnim područjima. No, sva prava u okviru Konvencije primjenjuju se na žene u ruralnim područjima, a članak 14. mora se tumačiti u kontekstu Konvencije u cijelosti. Prilikom izvješćivanja, države stranke trebale bi se doticati svih članaka koji imaju utjecaj na uživanje prava žena i djevojčica u ruralnim područjima. Prema tome, ova Opća preporuka bavi se povezanošću članka 14. i ostalih odredbi Konvencije. Budući da se mnogi Ciljevi održivog razvoja bave situacijom žena u ruralnim područjima, omogućavajući važnu priliku unapređivanja kako pokazatelja procesa, tako i pokazatelja ishoda, specifična namjena ove Opće preporuke jest državama strankama osigurati smjernice za provedbu njihovih obveza u pogledu žena u ruralnim područjima. Iako je Opća preporuka br. 34 usredotočena na žene u ruralnim područjima u zemljama u razvoju, neke njene komponente također se odnose i na situaciju žena u ruralnim područjima u razvijenim zemljama. Prepoznato je da su žene u ruralnim područjima čak i u razvijenim zemljama suočene s diskriminacijom i izazovima u raznim područjima kao što su gospodarsko osnaživanje, sudjelovanje u političkom i javnom životu, pristup uslugama i iskorištavanje rada radnica migrantica u ruralnim područjima.

II. POZADINA

3. Trenutno žene u ruralnim područjima predstavljaju četvrtinu svjetskog stanovništva. Njihove su uloge ključne u održavanju i unapređivanju ruralnih sredstava za život i jačanju ruralnih zajednica. Proteklih godina, Odbor je prikupio značajne primjere iz sudske prakse o pravima žena u ruralnim područjima i o izazovima s kojima su one suočene, osobito u sklopu zaključnih primjedbi. Na nekoliko konferencija Ujedinjenih naroda prepoznata je uloga žena iz ruralnih područja u poljoprivredi, ruralnom razvoju, prehrambenim namirnicama i prehrani te smanjenju siromaštva.¹ Stoga je potrebno nastaviti posvećivati specifičnu pozornost ženama u ruralnim područjima, kao što je prepoznato u Ciljevima održivog razvoja.
4. Odbor uviđa da su žene u ruralnim područjima i dalje sustavno i trajno suočene s preprekama koje im onemogućavaju da u potpunosti uživaju svoja ljudska prava te da su se u mnogim slučajevima uvjeti pogoršali. U mnogim državama, prava i potrebe žena u ruralnim područjima i dalje su nedovoljno uključena ili posve zanemarena u zakonima, kao i u nacionalnoj i lokalnoj politici, proračunskim sredstvima te strategijama ulaganja na svim razinama. Čak i tamo gdje postoje zakoni i politike koji se bave situacijom žena u ruralnim područjima i koji predviđaju posebne mjere, oni se često ne primjenjuju.
5. Uz malobrojne iznimke, po svim rodnim i razvojnim pokazateljima za koje su dostupni podaci, žene u ruralnim područjima na globalnoj su razini u lošijem položaju u odnosu na muškarce u ruralnim područjima, kao i u odnosu na žene i muškarce u gradovima,² te su žene u ruralnim područjima

¹ 15. listopada proglašen je Međunarodnim danom žena u ruralnim područjima. Glavna tema pedesetšestog sastanka Komisije o statusu žena bila je i osnaživanje žena u ruralnim područjima te njihove uloge u iskorjenjivanju siromaštva i gladi, razvoju i postojećim izazovima.

² v. *The World's Women 2010: Trends and statistics* ([Žene svijeta 2010. – trendovi i statistike] publikacija Ujedinjenih naroda, prodajni br. E.10.XVII.11). Dostupno na poveznici unstats.un.org/unsd.

u nerazmjerno većoj mjeri izložene siromaštvu i isključenosti. Suočene su sa sustavnom diskriminacijom u pogledu pristupa zemlji i prirodnim resursima. One snose veći dio tereta neplaćenog rada zbog stereotipnih rodnih uloga, nejednakosti u kućanstvu te nedostatka infrastrukture i usluga, uključujući i one koje se odnose na proizvodnju hrane i rad u području skrbi. Čak i ako su formalno zaposlene, često rade poslove koji su nesigurni, opasni i slabo plaćeni te koje ne pokriva socijalna zaštita. Vjerojatnost da će se obrazovati je manja te su više izložene riziku da postanu žrtve trgovanja ljudima i prinuđene na rad, dječji i/ili prinudni brak te druge štetne prakse (v. CEDAW/C/GC/31-CRC/C/GC/18). Veća je vjerojatnost da će se razboljeti, biti pothranjene ili umrijeti, pri čemu da se uzrok mogao spriječiti, te su u osobito nepovoljnijem položaju u odnosu na pristup zdravstvenoj zaštiti.

6. Također je veća vjerojatnost da će žene u ruralnim područjima na svim razinama biti isključene s vodećih položaja te položaja na kojima se donose odluke. One su nerazmjerno pogođene rodno utemeljenim nasiljem te nedostatkom pristupa pravosuđu i učinkovitim pravnim sredstvima. Očito je da se ne smije zanemariti važnost osnaživanja žena u ruralnim područjima, njihova samoodređenja te položaja u donošenju odluka i upravljanja. U protivnome država ugrožava vlastiti napredak.

III. SVEOBUHVAATNE OBVEZE DRŽAVE STRANKE SU UVAŽAVANJE, ZAŠTITA I ISPUNJAVANJE PRAVA ŽENA U RURALNIM PODRUČJIMA

A) Primjena članka 1. i članka 2.

7. Definicija diskriminacije sadržana u članku 1. Konvencije primjenjuje se na sve žene i odnosi se na sve oblike diskriminacije te je time njena primjena na žene u ruralnim područjima sama po sebi razumljiva. Člankom 2. države stranke osuđuju diskriminaciju žena u svim njenim oblicima te je on neraskidivo povezan sa svim ostalim temeljnim odredbama Konvencije, uključujući članak 14. Kako bi ispunile odredbe članka 2. u odnosu na žene u ruralnim područjima, države stranke se moraju uzdržavati od svakog postupanja, kao i svakog propusta postupanja, koji imaju za posljedicu njihovu diskriminaciju.
8. Kombinacija diskriminirajućih ili po bilo čemu drugome neprimjerenih zakonskih okvira, složenih pravnih sustava, ratnog i poslijeratnog okruženja, nedostatak informacija te socijalna i kulturna ograničenja može imati za posljedicu nedostupnost pravosuđa ženama u ruralnim područjima. Među čimbenicima koji pridonose diskriminirajućim stereotipima i praksama, posebice u ruralnim područjima, je istodobno postojanje zakonskih, običajnih i vjerskih propisa i tijela koji se često preklapaju i sukobljavaju. Mnoge žene i djevojčice u ruralnim područjima žive u zajednicama u kojima se za rješavanje sporova primjenjuju neformalni pravni mehanizmi. Dok im je neformalno pravosuđe možda lakše dostupno, pravila i mehanizmi koji nisu sukladni Konvenciji moraju se uskladiti s njom te s Općom preporukom br. 33 (2015.) o pristupu pravosuđu za žene.
9. **Države stranke moraju osigurati nediskriminirajući zakonski okvir i jamčiti ženama u ruralnim područjima pristup pravosuđu sukladno Općoj preporuci br. 33, između ostalog na način da:**

- (a) **provode analizu učinka postojećih zakona s obzirom na rodnu pripadnost kako bi se procijenio njihov učinak na žene u ruralnim područjima;**
 - (b) **donesu zakone kojima se regulira odnos između različitih mehanizama unutar pluralističkih pravnih sustava kako bi se smanjili sukobi zakona i omogućilo ženama u ruralnim područjima ostvarivanje njihovih prava;**
 - (c) **povećaju svijest i pravnu pismenost žena u ruralnim područjima pružajući im informacije o njihovim zakonskim pravima te o postojanju pluralističkih pravnih sustava (gdje je to relevantno);**
 - (d) **osiguraju besplatan ili povoljan pristup pravnim uslugama i pravnoj pomoći;**
 - (e) **promiču pravno osnaživanje žena u ruralnim područjima putem rodno osjetljivih kvazisudskih i sudskih postupaka;**
 - (f) **uklanjaju prepreke pristupu pravosuđu za žene u ruralnim područjima osiguravajući da ženama budu dostupni formalni i neformalni pravni mehanizmi te alternativno rješavanje sporova;**
 - (g) **osiguraju fizički pristup sudovima i drugim pravnim mehanizmima, primjerice uvođenjem mobilnih sudova koji su dostupni ženama u ruralnim područjima;**
 - (h) **omoguće osposobljavanje sudaca, odvjetnika, policijskih službenika, pomoćnog pravnog osoblja, tradicionalnih vođa i drugih relevantnih tijela vlasti i službenika u ruralnim područjima o pravima žena u tim područjima i o negativnom utjecaju njihove diskriminacije.**
10. Diskriminacija žena u ruralnim područjima ne može se u potpunosti razumjeti ako se ne uzmu u obzir makroekonomski korijeni neravnopravnosti spolova. Države često ne priznaju ulogu žena i djevojčica u ruralnim područjima u neplaćenom radu, njihov doprinos bruto domaćem proizvodu, a time i održivom razvoju. Bilateralni i multilateralni sporazumi o trgovini, poreznim te drugim gospodarskim i fiskalnim politikama mogu imati izrazito negativan utjecaj na živote žena u ruralnim područjima. Problemi vezani uz okoliš kao što su klimatske promjene i prirodne katastrofe, često izazvani neodrživim korištenjem prirodnih resursa, kao i loše prakse gospodarenja otpadom, također imaju štetan utjecaj na dobrobit žena u ruralnim područjima. Rodno neutralne

politike, reforme i zakoni mogu podržati i jačati postojeću nejednakost povezanu sa svime gore navedenim.

- 11. Države stranke trebale bi osigurati prilagodbu makroekonomskih politika, uključujući trgovinsku, fiskalnu i investicijsku politiku, kao i bilateralne i multilateralne sporazume potrebama žena u ruralnim područjima te jačanje proizvodnog i ulagačkog kapaciteta malih proizvođača. Trebale bi se baviti negativnim i diferencijalnim utjecajem gospodarskih politika poput liberalizacije poljoprivredne i opće trgovine, privatizacije i komodifikacije zemljišta, vode i prirodnih resursa, na život žena u ruralnim područjima i ostvarivanje njihovih prava. Isto tako, razvojni partneri trebali bi osigurati usredotočenost svojih politika razvojne pomoći na specifične potrebe žena u ruralnim područjima.**
- 12. Države stranke trebale bi se baviti specifičnim prijetnjama ženama u ruralnim područjima uslijed klimatskih promjena, prirodnih katastrofa, degradacije zemljišta i tla, onečišćenja voda, suša, poplava, dezertifikacije, pesticida i agrokemikalija, ekstraktivne industrije, monokultura, biopiratstva i nestajanja bioraznolikosti, osobito agrobioraznolikosti. Trebale bi ublažiti i smanjiti te prijetnje te ženama u ruralnim područjima omogućiti siguran, čist i zdrav okoliš. Trebale bi se učinkovito baviti utjecajem takvih rizika na žene u ruralnim područjima prilikom planiranja i provedbe svih politika koje se tiču okoliša, klimatskih promjena, smanjenja rizika od katastrofa, pripravnosti za katastrofe i upravljanja rizikom od katastrofa te omogućiti potpuno sudjelovanje žena u ruralnim područjima u izradi, planiranju i provedbi takvih politika. Države stranke trebale bi također osigurati zaštitu i sigurnost žena i djevojčica u ruralnim područjima u svim fazama katastrofa i drugih kriza, od ranog upozorenja do pružanja pomoći, oporavka, sanacije i obnove.**
- 13. Države stranke trebale bi regulirati aktivnosti domaćih nedržavnih aktera u okviru svoje nadležnosti, uključujući i situacije kad djeluju izvanteritorijalno. Opća preporuka br. 28 (2010.) o temeljnim obvezama država stranaka u okviru članka 2. potvrđuje obvezu uklanjanja diskriminirajućeg postupanja bilo kojeg javnog ili privatnog aktera iz članka 2. (e) koja se odnosi i na postupke nacionalnih korporacija koje djeluju izvanteritorijalno. Države**

stranke trebale bi podržavati izvanteritorijalne obveze kad su u pitanju žene u ruralnim područjima, među ostalim, i na način da: ih ne ometaju, izravno ili neizravno, u ostvarivanju njihovih prava; poduzimaju regulatorne mjere s ciljem sprečavanja bilo kojeg aktera u njihovoj nadležnosti kao što su fizičke i pravne osobe te javne službe u kršenju ili iskorištavanju prava žena u ruralnim područjima izvan teritorija same države; u okviru međunarodne suradnje te bilateralne ili multilateralne razvojne pomoći osiguravaju unapređivanje prava žena u ruralnim područjima izvan teritorija same države. Pogođenim ženama u ruralnim područjima trebala bi biti dostupna prikladna i učinkovita pravna sredstva kad država stranka povrijedi svoje izvanteritorijalne obveze.

14. U skladu s Općom preporukom br. 28, države stranke trebaju prepoznati da žene u ruralnim područjima nisu homogena skupina te da su često suočene s višestrukom diskriminacijom. Mnoge starosjedilačke i žene afričkog podrijetla žive u ruralnim okruženjima i doživljavaju diskriminaciju na temelju svoje etničke pripadnosti, jezika i tradicionalnog načina života. Žene u ruralnim područjima koje pripadaju drugim etničkim manjinama ili vjerskim manjinama, kao i žene koje su glave kućanstava, također mogu doživjeti veće stope siromaštva i druge oblike društvene isključenosti. Žene koje rade u ruralnim područjima kao što su poljoprivrednice, stočarice, migrantice, ribarice i žene bez posjeda također su nerazmjerno izložene višestrukim oblicima diskriminacije. Kao što je prepoznato u Općoj preporuci br. 18 (1991.) o ženama s invaliditetom, dok su žene s invaliditetom suočene s jedinstvenim izazovima u svim područjima života, to je posebice slučaj s onima koje žive u ruralnim područjima. Diskriminacija u ruralnim područjima može biti pogoršana uslijed nedostatka odgovarajućeg pristupa, među ostalim, vodoopskrbi, sanitarijama, električnoj energiji, zdravstvenoj zaštiti, skrbi o djeci i osobama starije životne dobi, te uslijed nedostatka obrazovanja prikladnog s aspekata uključenosti i kulture. Kao što je prepoznato u Općoj preporuci br. 27 (2010.) o starijim ženama i zaštiti njihovih ljudskih prava, starije žene i udovice također mogu biti izložene stigmatizaciji i izolaciji u ruralnim područjima, uslijed čega su izložene većem riziku od zlostavljanja. Nadalje, žene u ruralnim područjima, uključujući glave kućanstava, koje žive u područjima pogođenima ratnim sukobima, suočene su s problemima vezanima uz sigurnost i daljnjim preprekama uživanju svojih prava.

15. Države stranke trebale bi ukloniti sve oblike diskriminacije skupina žena u ruralnim područjima koje su u nepovoljnijem položaju i marginalizirane. Na primjer, države stranke trebale bi, između ostalog, osigurati zaštitu skupina žena u ruralnim područjima koje su u nepovoljnijem položaju i marginalizirane, uključujući i pripadnice starosjedilačkog stanovništva, žene afričkog podrijetla, etničkih i vjerskih manjina, glave kućanstava, poljoprivrednice, stočarice, ribarice, žene bez posjeda, migrantice i žene u ruralnim područjima pogođene ratnim sukobima, od višestrukih oblika diskriminacije, kao i njihov pristup obrazovanju, zapošljavanju, vodoopskrbi i sanitarijama, kao i zdravstvenoj zaštiti. Države stranke trebale bi razvijati politike i programe kojima bi se jednako uživanje prava, uključujući i onog na dostupnost infrastrukture i usluga, osiguralo ženama s invaliditetom u ruralnim područjima. Slično tome, države stranke trebale bi starijim ženama u ruralnim područjima osigurati pristup socijalnim uslugama i primjerenoj socijalnoj zaštiti te gospodarskim resursima i osnažiti ih da žive dostojanstveno, osiguravši im, među ostalim, pristup financijskim uslugama i socijalnoj sigurnosti.

B) Članak 14., stavak 1.

16. Sukladno članku 14., stavku 1., od država stranaka se zahtijeva da osobito vode računa o specifičnim problemima s kojima se suočavaju žene u ruralnim područjima i važnim ulogama koje one imaju u ekonomskom preživljavanju obitelji, uključujući njihov rad u nemonetarnim gospodarskim granama. Uključiv i održiv razvoj mora podržavati prava žena u ruralnim područjima, naglašavajući njihovu ulogu ključnih aktera te u potpunosti prepoznajući gospodarsku vrijednost njihovog plaćenog i neplaćenog rada.

17. Države stranke bi trebale promovirati uključiv i održiv gospodarski razvoj koji omogućava ženama u ruralnim područjima da uživaju svoja prava te:

(a) prepoznati njihov ključan doprinos lokalnim i nacionalnim gospodarstvima i proizvodnji hrane te dobrobiti njihovih obitelji i zajednica, između ostalog i kroz neplaćeni rad u području skrbi te rad na obiteljskim poljoprivrednim gospodarstvima, u skladu s Općom preporukom br. 17 (1991.) o mjeranju i kvantifikaciji neplaćenih

kućanskih aktivnosti žena i njihovom priznavanju u bruto nacionalnom proizvodu;

- (b) promovirati njihovo osnaživanje i osigurati njihovu gospodarsku i socijalnu neovisnost, osobito stvaranjem poticajnog okruženja u skladu s Općom preporukom br. 25 (2004.) o privremenim posebnim mjerama, među ostalim putem programa i politika usmjerenih na unapređenje gospodarske situacije žena u ruralnim područjima;**
- (c) osigurati da one mogu imati učinkovite i izravne koristi od gospodarskih i socijalnih programa uključujući ih u izradu i razvoj svih relevantnih planova i strategija kao što su oni koji se odnose na zdravstvenu, obrazovnu i socijalnu sigurnost te sigurnost zaposlenja.**

C) Članak 14., stavak 1., paralelno uz članak 3., članak 4., stavak 1., 5, stavak (a), članak 6., članak 9., članak 15. i članak 16.

- 18. Članak 3. propisuje da države stranke poduzmu sve prikladne mjere u svim područjima uključujući zakonodavstvo da bi osigurale potpuni razvoj i napredovanje žena.
- 19. Države stranke bi trebale usvojiti učinkovite zakone, politike, propise, programe, upravne postupke i institucionalne ustroje da bi osigurale potpuni razvoj i napredovanje žena u ruralnim područjima kako bi im se jamčilo korištenje i uživanje ljudskih prava i temeljnih sloboda na temelju jednakosti s muškarcima.**
- 20. Članak 4., stavak 1. propisuje da države stranke usvoje privremene posebne mjere kako bi ubrzale stvarnu ravnopravnost. Takve mjere mogu obuhvaćati preraspodjelu uloga i izvora u donošenju odluka. Opća preporuka br. 25 naglašava da, gdje je potrebno, te mjere treba usmjeriti prema ženama koje su podvrgnute višestrukoj diskriminaciji, uključujući žene u ruralnim područjima.
- 21. Države stranke trebale bi razvijati i provoditi privremene posebne mjere da bi ubrzale postizanje stvarne ravnopravnosti žena u ruralnim područjima u svim područjima u kojima su one podzastupljene ili su u nepovoljnijem položaju kao što su politički i javni život, obrazovanje, zdravstvo i zapošljavanje.**

22. Članak 5. (a) bavi se uklanjanjem diskriminirajućih stereotipa i praksi koji su često rašireniji u ruralnim područjima. Žene i djevojčice u ruralnim područjima često su u nepovoljnijem položaju zbog štetnih praksi (v. CEDAW/C/GC/31-CRC/C/GC/18, st. 9.) kao što su dječji i/ili prinudni brak, poligamija i genitalno sakaćenje žena što ugrožava njihovo zdravlje i dobrobit te ih može natjerati na migraciju da bi izbjegle takve prakse, što ih pak potencijalno izlaže drugim rizicima. U nepovoljnijem su položaju i zbog praksi kao što je nasljeđivanje obiteljskih dugova, koje nastavlja ciklus siromaštva, te zbog diskriminirajućih stereotipa i povezanih praksi koji ih sprečavaju u uživanju prava na zemljište, vodu i prirodne resurse kao što su primogenitura muškaraca te otimanje imovine udovicama.
- 23. U skladu s Općom preporukom br. 31 (2014.) o štetnim praksama, države stranke trebale bi ukloniti štetne prakse kao što su dječji i/ili prinudni brak, genitalno sakaćenje žena i nasljeđivanje obiteljskih dugova, koje negativno utječu na zdravlje, dobrobit i dostojanstvo žena i djevojčica u ruralnim područjima. Trebale bi ukloniti diskriminirajuće stereotipe, uključujući one koje ugrožavaju jednaka prava žena u ruralnim područjima na zemljište, vodu i druge prirodne resurse. Po tom pitanju, države stranke trebale bi usvojiti niz mjera kao što su terenski programi i programi podrške, podizanje svijesti i medijske kampanje, u suradnji s tradicionalnim vođama i civilnim društvom, kako bi se uklonile štetne prakse i stereotipi.**
24. U Općoj preporuci br. 19 (1992.) o nasilju nad ženama navodi se da su žene u ruralnim područjima izložene riziku od nasilja zbog tradicionalnih stavova u vezi s podređenom ulogom žena koji i dalje prevladavaju u mnogim ruralnim zajednicama. Djevojčicama iz ruralnih zajednica osobito prijete rizik od nasilja, spolnog izrabljivanja i uznemiravanja kad napuste ruralne zajednice kako bi potražile zaposlenje u gradovima. Branitelji(ca)ma ljudskih prava žena u ruralnim područjima često prijete rizik od nasilja dok rade, na primjer, na zaštiti žrtava, promjeni lokalnih običaja ili osiguravanju prava na prirodne resurse.
- 25. Države stranke trebale bi sprečavati i uklanjati sve oblike nasilja nad ženama i djevojčicama u ruralnim područjima te u skladu s Općim preporukama br. 19 i br. 33:**
- (a) **podizati svijest žena i muškaraca, djevojčica i dječaka, u ruralnim područjima te lokalnih i vjerskih vođa i vođa u zajednicama o pravima žena i djevojčica u ruralnim područjima s ciljem ukidanja**

- diskriminirajućih društvenih stavova i praksi, osobito onih koji odobravaju rodno utemeljeno nasilje;**
- (b) poduzimati djelotvorne mjere usmjerene na sprečavanje, istraživanje, kazneni progon i kažnjavanje nasilja nad ženama i djevojčicama u ruralnim područjima, uključujući žene i djevojčice u ruralnim područjima koje migriraju, bez obzira na to je li počinitelj osoba iz vladinog ili nevladinog sektora ili privatna osoba;**
 - (c) osigurati da žrtve koje žive u ruralnim područjima imaju učinkovit pristup pravosuđu, uključujući pravnu pomoć te naknade i druge oblike kompenzacije ili odštete, te da sve razine vlasti u ruralnim područjima, uključujući sudstvo, pravosudne administratore i državne službenike, imaju potrebne resurse i političku volju da odgovore na nasilje nad ženama i djevojčicama u ruralnim područjima i zaštite ih od osвете kad prijavljuju zlostavljanje;**
 - (d) osigurati da ženama i djevojčicama u ruralnim područjima budu dostupne cjelovite usluge namijenjene žrtvama kao što su skloništa i sveobuhvatne zdravstvene usluge. Takve bi službe trebale izbjegavati stigmatizaciju te štiti privatnost i dostojanstvo žrtava;**
 - (e) provoditi mjere za sprečavanje i rješavanje prijetnji branitelji(ca) ma ljudskih prava žena u ruralnim područjima i napada na njih, posvećujući posebnu pozornost onim osobama koje rade na pitanjima u vezi sa zemljištem i prirodnim resursima, zdravljem žena, uključujući spolna i reproduktivna prava, uklanjanjem diskriminirajućih običaja i praksi te rodno utemeljenog nasilja.**
26. Članak 6. o suzbijanju trgovine ženama i iskorištavanja u svrhu prostitucije od posebnog je značaja za žene i djevojčice u ruralnim područjima uključujući starosjedilačke žene i djevojčice koje se suočavaju sa specifičnim rizicima jer žive u udaljenim područjima. Ekonomski teret života u ruralnim područjima uz izostanak informacija o trgovini ljudima i načina na koji rade trgovci ljudima mogu ih učiniti posebno ranjivima, osobito u područjima zahvaćenima sukobima.
27. **Države stranke trebale bi se baviti osnovnim uzrocima trgovine ženama ekonomski osnažujući žene u ruralnim područjima te podižući svijest u ruralnim područjima o opasnostima od vrbovanja i načinima na koje djeluju trgovci ljudima. Države stranke trebale bi osigurati da se zakoni koji se odnose na suzbijanje trgovine ljudima**

bave društvenim i gospodarskim izazovima s kojima se suočavaju žene i djevojčice u ruralnim područjima te omogućiti zaposlenima u sudstvu, policiji, graničnoj policiji i ostalim policijskim službenicima i socijalnim radnicima, osobito u ruralnim područjima i starosjedilačkim zajednicama, rodno osjetljivo osposobljavanje koje uključuje preventivne mjere, zaštitu i pomoć za žrtve.

28. Članak 9. propisuje da države stranke ženama jamče jednaka prava na stjecanje, promjenu i zadržavanje državljanstva kao i muškarcima. Ženama u ruralnim područjima i njihovoj djeci mogu se uskratiti njihova prava ako nisu prepoznati kao građani svoje zemlje. Njihova apartidnost često je posljedica diskriminirajućih zakona pri čemu žene ne mogu prenijeti svoje državljanstvo svojoj djeci i supružniku stranom državljaninu ili riskiraju da izgube svoje državljanstvo zbog braka sa stranim državljaninom ili zbog razvoda braka. Nadalje može biti teže pribaviti identifikacijske isprave u ruralnim područjima posebice zbog izostanka prijave rođenja te braka, razvoda ili smrti.
- 29. U skladu s Općom preporukom br. 32 (2014.) o spolnim dimenzijama izbjegličkog statusa, azila, državljanstva i apartidnosti žena, države stranke trebale bi osigurati da žene u ruralnim područjima mogu steći državljanstvo, promijeniti ga, zadržati ili ga se odreći, odnosno prenijeti ga svojoj djeci i bračnom partneru stranom državljaninu pod istim uvjetima kao i muškarci te da su svjesne svojih s time povezanih prava. Države stranke trebale bi ženama u ruralnim područjima također omogućiti pristup osobnim identifikacijskim ispravama (kao što su osobne iskaznice, putovnice i osobni identifikacijski brojevi) te osigurati da postupci prijave, uključujući prijave rođenja, braka, razvoda i smrti, budu dostupni u ruralnim područjima.**
30. Članak 15. propisuje jednakost žena i muškaraca pred zakonom te jednaku pravnu sposobnost u građanskim stvarima tako da, primjerice, žene u ruralnim područjima imaju jednaku pravnu sposobnost sklapanja ugovora i upravljanja imovinom kao i muškarci neovisno o svom suprugu ili drugom muškom skrbniku.
- 31. Države stranke trebale bi osigurati da žene u ruralnim područjima budu jednake pred zakonom te da imaju jednaku pravnu sposobnost u građanskim stvarima kao i muškarci, uključujući sposobnost sklapanja ugovora i upravljanja imovinom neovisno o svom suprugu ili drugom muškom skrbniku.**

32. Članak 16. propisuje jednakost žena u braku i obiteljskim vezama što mnoge žene u ruralnim područjima ne mogu ostvariti zbog diskriminirajućih društvenih normi, praksi i zakona, pluralističkih pravosudnih sustava, tamo gdje oni postoje, ili izostanka primjene relevantnih zakona. Djevojčice iz ruralnih zajednica osobito su izložene riziku dječjih i/ili prinudnih brakova i rane trudnoće. Žene u ruralnim područjima također su nerazmjerno pogođene poligamijom koja izrazito narušava jednakost u braku i obiteljskim vezama.
- 33. Države stranke trebale bi uskladiti osobni status i obiteljske zakone s člankom 16. u skladu s Općom preporukom br. 21 (1994.) o jednakosti u braku i obiteljskim vezama i br. 29 (2013.) o ekonomskim posljedicama braka, obiteljskih veza i njihovih prekida, jamčiti da žene u ruralnim područjima imaju jednaka prava u braku, uključujući pravo na bračnu stečevinu u slučaju razvoda ili smrti supruga te pravo na uzdržavanje ili alimentaciju te u ruralnim područjima podići svijest o ženskim pravima u braku.**
- 34. Države stranke trebale bi poduzeti korake kako bi spriječile i zabranile dječji i/ili prinudni brak žena i djevojčica u ruralnim područjima uključujući i putem reforme i provedbe zakona koji zabranjuju takve prakse u ruralnim područjima, medijskih kampanja, posebice usmjerenih na podizanje svijesti muškaraca, omogućavanja programa prevencije koji bi se provodili u školama kao što su cjelovit odgoj o spolnom i reproduktivnom zdravlju primjeren dobi, kao i omogućavanje socijalnih i zdravstvenih usluga udanim djevojčicama u ruralnim područjima i djevojčicama kojima prijeti rizik od dječjeg i/ili prinudnog braka. Nadalje, države stranke trebale bi odvrćati od prakse poligamije, koja može biti uobičajenija u ruralnim područjima, i zabraniti je.**

IV. OBVEZE DRŽAVE STRANKE VEZANE UZ SPECIFIČNE DIMENZIJE PRAVA ŽENA U RURALNIM PODRUČJIMA

A) Pravo na sudjelovanje u ruralnom razvoju i korist od njega (čl. 14., st. 2. (a))

35. Žene u ruralnim područjima moraju se smatrati pokretačicama održivog razvoja. Bez obzira na vitalnu ulogu žena u ruralnim područjima u poljoprivredi i ruralnom razvoju, politike i inicijative često nisu rodno osjetljive pa žene u ruralnim područjima često nemaju koristi od poticajnih okvira. Prava žena u ruralnim područjima također se često ne uzimaju u obzir kod nastojanja razoružavanja, demobilizacije i reintegracije u ratnim i poratnim okruženjima.
- 36. Države stranke trebale bi uspostaviti poticajni institucionalni, zakonski i politički okvir da bi osigurale da ruralni razvoj, poljoprivredne i vodne politike, uključujući i one koje se odnose na šumarstvo, stočarstvo, ribarstvo i akvakulturu, budu rodno osjetljivi te da imaju primjeren proračun. Države stranke trebale bi osigurati:**
- (a) integraciju i uvođenje rodne perspektive u sve politike, strategije, planove (uključujući operativne planove) i programe poljoprivrednog i ruralnog razvoja omogućavajući ženama u ruralnim područjima da djeluju i budu vidljive kao dionici, donositeljice odluka i korisnice u skladu s Dobrovoljnim smjernicama za odgovorno uređenje interesa na zemljištu, ribolovnim područjima i šumama u kontekstu nacionalne sigurnosti hrane, Dobrovoljnim smjernicama za osiguravanje održivih malih ribolovnih područja u kontekstu sigurnosti hrane i iskorjenjivanja siromaštva, Općom preporukom br. 23 (1997.) o političkom i javnom životu i Ciljevima održivog razvoja. Države stranke trebale bi osigurati praćenje tih politika, strategija,**

planova i programa na temelju dokaza te jasne okvire njihova vrednovanja;

- (b) osnivanje službi za jednakost spolova s višim službenicima u ministarstvima odgovornima za ruralni razvoj, uz primjerena proračunska sredstva, institucionalne postupke, okvire odgovornosti i djelotvorne koordinacijske mehanizme;**
- (c) zaštitu prava žena u ruralnim područjima, osobito prilikom planiranja programa ruralnog razvoja povezanih s razoružanjem, demobilizacijom i reintegracijom u ratnim i poratnim okruženjima, u skladu s Općom preporukom br. 30 (2013.) o ženama u prevenciji sukoba, u situacijama u sukobima i nakon sukoba.**

B) Usluge zdravstvene zaštite (čl. 14., st. 2. (b), paralelno s čl. 12.)

- 37. Pristup zdravstvenoj zaštiti, uključujući zaštitu spolnog i reproduktivnog zdravlja, za žene u ruralnim područjima, uključujući starije žene i žene s invaliditetom, često je krajnje ograničen zbog prevladavajućih društvenih normi i patrijarhalnih stavova, nedostatnih proračunskih sredstava dodijeljenih ruralnim zdravstvenim službama, nedostatka infrastrukture i osposobljenog osoblja, nedostatka informacija o suvremenim metodama kontracepcije, udaljenosti i nedostatka prijevoza. Nedostatak pristupa primjerenim prehranbenim namirnicama i prehrani, sigurnoj pitkoj vodi, sanitarijama i postrojenjima za gospodarenje otpadom ima za posljedicu povećane zdravstvene rizike. Neka zdravstvena stanja, primjerice porođajna fistula, također su više zastupljena među ženama u ruralnim područjima i izravna su posljedica nedostatka pristupa hitnim zdravstvenim službama koje mogu izvesti carski rez, a neizravna su posljedica rane trudnoće i neishranjenosti.
- 38. Smrtnost i morbiditet majki nerazmjerno su visoki u mnogim ruralnim područjima. Dječji brak izlaže djevojčice u ruralnim područjima ranoj trudnoći i značajno pridonosi smrtnosti majki, osobito u zemljama u razvoju. Globalno, prisutnost stručne pratnje pri porodu i medicinskog osoblja niža je u ruralnim nego gradskim područjima te dovodi do loše prenatalne, perinatalne i postnatalne skrbi. Postoji velika nezadovoljena potreba za uslugama planiranja obitelji i za kontracepcijom zbog siromaštva, nedostatka informacija te ograničene dostupnosti usluga i ograničenog pristupa njima. U odnosu na žene u urbanim sredinama, veća je vjerojatnost

da će žene u ruralnim područjima pribjeći nesigurnom pobačaju, situaciji u kojoj im je život izložen opasnosti te ugroženo zdravlje. Čak i u zemljama u kojima je pobačaj legalan, za žene u ruralnim područjima pristup mu često onemogućuju restriktivni uvjeti kao što su nerazumno vrijeme čekanja. Kad je pobačaj zabranjen, utjecaj na zdravlje još je i veći.

39. Države stranke trebale bi zaštititi pravo žena i djevojčica u ruralnim područjima na primjerenu zdravstvenu zaštitu i osigurati:

- (a) da ženama u ruralnim područjima, uključujući starije žene, glave kućanstava te žene s invaliditetom, budu fizički dostupne i financijski pristupačne kvalitetne usluge i ustanove zdravstvene zaštite (i da se, kad je potrebno, osiguravaju besplatno), da im budu kulturno prihvatljive te da ih pruža osposobljeno medicinsko osoblje. Usluge bi trebale uključivati: primarnu zdravstvenu zaštitu, uključujući planiranje obitelji; pristup kontracepciji, uključujući hitnu kontracepciju, te sigurnom pobačaju i kvalitetnoj postpobačajnoj skrbi, bez obzira na to je li pobačaj legalan; prenatalne, perinatalne, postnatalne i opstetričke usluge; prevenciju zaraze HIV-om i usluge liječenja, uključujući hitne intervencije nakon silovanja; usluge za mentalno zdravlje; savjetovanje o prehrani, hranjenju dojenčadi i male djece; mamografiju i druge ginekološke preglede; prevenciju i liječenje nezaraznih bolesti kao što je rak; pristup osnovnim lijekovima uključujući analgetike; te palijativnu skrb;
- (b) primjereno financiranje sustava zdravstvene zaštite u ruralnim područjima, osobito u pogledu spolnog i reproduktivnog zdravlja i prava na isto;
- (c) da se ukinu zakoni i propisi koji ženama u ruralnim područjima otežavaju pristup zdravstvenoj zaštiti, uključujući zaštitu od spolnog i reproduktivnog zdravlja, osobito zakoni koji kriminaliziraju pobačaj ili zahtijevaju razdoblje čekanja ili pristanak treće strane na pobačaj;
- (d) sustavno i redovno praćenje zdravstvenog stanja te stanja uhranjenosti trudnica i majki dojenčadi, osobito adolescentica, kao i same dojenčadi. U slučaju neishranjenosti i nedostatka pristupa čistoj vodi treba se osigurati dodatna količina hrane i pitke vode sustavno tijekom trudnoće i dojenja;
- (e) da objekti zdravstvene zaštite u ruralnim područjima imaju primjerenu vodoopskrbu i sanitarne uvjete;

- (f) **da se informacije o zdravstvenoj zaštiti masovno distribuiraju na lokalnim jezicima i narječjima putem raznih medija, u pisanom obliku i u obliku ilustracija, kao i usmenim putem, te da uključuju informacije, među ostalim, o: higijeni; sprečavanju zaraznih, nezaraznih i spolno prenosivih bolesti; zdravom načinu života i prehrani; planiranju obitelji i prednostima kasnijeg rađanja djece; zdravlju tijekom trudnoće; dojenju i njegovom učinku na zdravlje djeteta i majke; te o potrebi uklanjanja nasilja nad ženama uključujući spolno nasilje i nasilje u obitelji te štetne prakse;**
- (g) **učinkovitu regulaciju reklamiranja nadomjestaka za majčino mlijeko te provedbu i praćenje Međunarodnog pravilnika o reklamiranju nadomjestaka za majčino mlijeko;**
- (h) **rodno i kulturno osjetljivo osposobljavanje zdravstvenih djelatnika u zajednicama i tradicionalne pratnje na porodu, osiguravanje mobilnih klinika koje pružaju povoljne zdravstvene usluge u udaljenim ruralnim područjima te poboljšano zdravstveno obrazovanje za ruralne zajednice, uključujući o spolnom i reproduktivnom zdravlju te o pravima žena i muškaraca;**
- (i) **ulaganje u sheme komunalnog zdravstvenog osiguranja i mikro zdravstvenog osiguranja kao podršku ženama u ruralnim područjima, uključujući njegovateljice, u ispunjavanju njihovih zdravstvenih potreba.**

C) Gospodarski i društveni život (čl. 14., st. 2. (c), paralelno s čl. 11., st. 1. (e) i st. 2 (b) i čl. 13 (a))

- 40. Člankom 14., stavkom 2. (c) predviđa se da države članice osiguraju da žene u ruralnim područjima imaju izravnu korist od programa socijalne skrbi. No, većina žena u ruralnim područjima ima ograničene mogućnosti na formalnom tržištu rada te je vjerojatnije da će se baviti aktivnostima koje nisu regulirane zakonima o radu i zakonima o socijalnoj skrbi povezanim s formalnim zaposlenjem. Stoga su one izložene povećanim rizicima te su potrebne mjere socijalne zaštite koje će uzimati u obzir njihove situacije.
- 41. **Da bi uklonile diskriminaciju žena u ruralnim područjima u gospodarskom i društvenom životu, države članice bi trebale:**

- (a) osigurati da žene u ruralnim područjima koje se bave neplaćenim radom ili rade u neformalnom sektoru imaju pristup besplatnoj socijalnoj zaštiti u skladu s Općom preporukom br. 16 (1991.) o neplaćenim radnicama u seoskim i gradskim obiteljskim poduzećima te da one koje su zaposlene u formalnom sektoru imaju pristup plaćanju doprinosa za socijalnu zaštitu u svoje ime bez obzira na svoj bračni status;**
- (b) usvojiti rodno osjetljive osnove socijalne zaštite kako bi osigurale da sve žene u ruralnim područjima imaju pristup elementarnoj zdravstvenoj zaštiti, dječjim vrtićima i sigurnosti prihoda u skladu s člankom 14., stavkom 2. (b) i (h) i Preporukom o osnovama socijalne zaštite, 2012. (br. 202) Međunarodne organizacije rada.**

D) Obrazovanje (čl. 14., st. 2. (d), paralelno s čl. 10. (a))

- 42. Diljem svijeta žene i djevojčice u ruralnim područjima imaju nižu razinu pismenosti te su u nepovoljnijem položaju kad je riječ o pristupu obrazovanju i osposobljavanju. Djevojčice u ruralnim područjima mogu biti žrtve dječjeg i/ili prinudnog braka te mogu doživjeti spolno uznemiravanje i nasilje unutar i izvan obrazovnog okruženja što ih može natjerati da napuste školu. Njihovo pohađanje škole također je često skraćeno zbog zaduženja kao što su kućanski ili njegovateljski poslovi uključujući kuhanje, skrb o djeci, rad na poljoprivrednom gospodarstvu te odlazak po vodu i ogrjev, zbog velike udaljenosti koje je potrebno prevaliti na putu do škole te nedostatka primjerene vodoopskrbe, zahodskih objekata i sanitarnih uvjeta u školama koji ne ispunjavaju potrebe djevojaka s menstruacijom. U nekim regijama, učenici i nastavnici u školama za djevojčice suočeni su s prijetnjama i napadima protivnika obrazovanja djevojčica.
- 43. **Države stranke trebale bi zaštititi pravo djevojčica i žena u ruralnim područjima na obrazovanje i osigurati:**
 - (a) da kvalitetno obrazovanje bude dostupno i financijski pristupačno svim ženama i djevojčicama u ruralnim područjima, uključujući i one s invaliditetom, unapređivanjem obrazovne infrastrukture u ruralnim područjima, povećanjem broja stručno osposobljenih nastavnika uključujući i nastavnice te osiguravanjem obaveznog i besplatnog osnovnog obrazovanja koje treba biti organizirano na lokalnim jezicima i na kulturno prihvatljiv način;**

- (b) da se nastavničkom osoblju na svim razinama obrazovnog sustava omogući sustavna edukacija o pravima djevojčica i žena u ruralnim područjima te o potrebi borbe protiv spolno utemeljenih, rodno utemeljenih, etničkih i drugih stereotipa koji ograničavaju obrazovne mogućnosti žena i djevojčica u ruralnim područjima. Nastavne planove i programe treba revidirati kako bi se uklonili diskriminirajući stereotipi o ulogama i odgovornostima žena i muškaraca u obitelji i društvu;
- (c) da se provodi podizanje svijesti kako bi se promijenili negativni stavovi u ruralnim područjima o obrazovanju djevojčica te da se omoguće potpore kao podrška djevojčicama u ruralnim područjima i njihovim roditeljima u namirivanju izravnih i neizravnih troškova obrazovanja, uključujući putem stipendija i financijskih potpora, zajmova i gotovinskih uplata te prijetoza;
- (d) da se uspostave programi, kako u okviru školskog sustava, tako i izvan njega, kako bi se smanjilo sudjelovanje djevojčica u ruralnim područjima u neplaćenom njegovateljskom radu koji priječi pohađanje škole te kako bi se djevojčice u ruralnim područjima zaštitile od radne eksploatacije, dječjeg i/ili prinudnog braka te rodno utemeljenog nasilja uključujući spolno nasilje i zlostavljanje;
- (e) da zaštita obrazovnih institucija bude prioritet sigurnosnih snaga tamo gdje su djevojčice i nastavnici suočeni s napadima protivnika obrazovanja djevojčica;
- (f) se djevojčice i žene u ruralnim područjima potiče da odaberu netradicionalne struke i karijere kao što su matematika, informatika, prirodne i poljoprivredne znanosti i tehnologije, među ostalim i putem programa profesionalnog usmjeravanja i akademskog savjetovanja koji se mogu primijeniti na aktivnosti kod kuće i u zajednici te na mikro poduzetničke aktivnosti;
- (g) da se trudne djevojčice u ruralnim školama ne isključuje iz škola tijekom trudnoće i da im se omogući povratak u školu nakon poroda te da im budu dostupni dječji vrtići i prostorije za dojenje kao i savjetovanje o skrbi o djeci i dojenju;
- (h) da škole u ruralnim područjima imaju primjerenu vodoopskrbu i zasebne, sigurne, zaštićene zahode za djevojčice te da nude higijenski odgoj, kao i resurse za menstrualnu higijenu, osobito imajući u vidu djevojčice s invaliditetom;

- (i) **da se ženama u ruralnim područjima omoguće programi za opismenjavanje odraslih;**
 - (j) **da osposobljavanje na radnom mjestu bude prilagođeno i namijenjeno profesionalnim potrebama žena u ruralnim područjima te da žene u ruralnim područjima imaju jednak pristup tehničkom i strukovnom obrazovanju i osposobljavanju, na primjer iz područja održive poljoprivrede, zdravlja životinja i poboljšanog uzgoja.**
44. Uz osposobljavanje i obrazovanje, članak 14., stavak. 2. (d) također propisuje da žene u ruralnim područjima trebaju imati koristi od komunalnih i savjetodavnih službi koje imaju važnu ulogu u obrazovanju poljoprivrednika, produktivnosti poljoprivrednih gospodarstava i gospodarskom osnaživanju žena. Te službe često ne reaguju učinkovito na prioritete, kapacitete i potrebe žena u ruralnim područjima te nedovoljno promiču njihov pristup tehničkom znanju.
45. **Države stranke trebale bi poboljšati model i organizaciju kvalitetne poljoprivredne savjetodavne službe i ruralnih savjetodavnih usluga, prepoznajući žene kao poljoprivrednice i klijentice. Te bi službe trebale osigurati da djelatnici i djelatnice savjetodavnih službi budu stručni po pitanju osmišljanja i izrade rodno osjetljivih programa te da ih se redovito osposobljava po pitanju prava žena, jednakosti spolova, rodne analize i rodno osjetljivih programa. Države stranke trebale bi usvojiti, provoditi te redovno pratiti i evaluirati rodno osjetljivu poljoprivrednu savjetodavnu službu, kao i politike i programe ruralnog savjetovanja.**
46. **Države stranke trebale bi promovirati zastupljenost žena u ruralnim područjima u poljoprivrednoj savjetodavnoj službi zapošljavanjem većeg broja žena savjetnica te osigurati da organizacijske politike podržavaju prava, potrebe i težnje žena. Države stranke trebale bi također povećati udio obrazovnog sadržaja ponuđenog kroz savjetodavne službe koji je relevantan za žene u ruralnim područjima zapošljavanjem većeg broja znanstvenica u poljoprivrednim istraživanjima.**
47. **Države stranke trebale bi osobito promicati pristup žena u ruralnim područjima poznavanju tehnika žetve, konzerviranja, skladištenja, prerade, pakiranja, marketinga i poduzetništva.**

E) Zapošljavanje (čl. 14., st. 2. (e), paralelno s čl. 11.)

48. Žene u ruralnim područjima imaju ograničene mogućnosti plaćenog zapošljavanja te često odrađuju krajnje velik broj prekovremenih sati na nekvalificiranim, sezonskim, slabo plaćenim ili neplaćenim poslovima na nepuno radno vrijeme, aktivnostima kod kuće i u samoopskrbenj poljoprivredi. Nerazmjerno su zastupljene u neformalnom sektoru, bez socijalne zaštite. Nejednak pristup mogućnostima diversifikacije prihoda često ima za posljedicu da su žene u ruralnim područjima siromašnije od muškaraca u ruralnim područjima.
49. Žene u ruralnim područjima su prekomjerno zastupljene među poljoprivrednim radnicima u mnogim regijama, uslijed čega su izložene povećanim zdravstvenim rizicima povezanim s nepropisnom i prekomjernom uporabom gnojiva i pesticida koju zagovaraju razni akteri, što ima za posljedicu bolesti, ranu smrt, komplikacije u trudnoći, fetalne poremećaje te fizičke i razvojne poremećaje u dojenčadi i djece. Ti su rizici povećani zbog njihove podzastupljenosti u poljoprivrednim zadrugama, udrugama poljoprivrednika i proizvođača, zemljišnoj upravi i udrugama radnika u ruralnim područjima, kao i zbog njihovog ograničenog pristupa savjetodavnim uslugama.
- 50. Države stranke trebale bi u cijelosti ugraditi u svoje zakonske i političke okvire pravo na dostojne uvjete rada i načelo jednake plaće za rad jednake vrijednosti, posvećujući posebnu pozornost situacijama i zastupljenosti žena u ruralnim područjima u radnoj snazi u skladu s Općom preporukom br. 13 (1989.) o jednakoj naknadi za rad jednake vrijednosti i br. 23.**
- 51. Države stranke trebale bi jačati lokalno ruralno gospodarstvo, uključujući i putem promicanja socijalnog i solidarnog gospodarstva, te otvoriti mogućnosti lokalnog zapošljavanja i izvora zarade za žene u ruralnim područjima u kontekstu održivog razvoja. Trebale bi revidirati relevantne zakone, propise i politike koje ženama u ruralnim područjima ograničavaju pristup dostojnom zaposlenju i uklanjati prakse koje diskriminiraju žene na ruralnim tržištima rada kao što je nezapošljavanje žena na određenim poslovima.**
- 52. Države stranke trebale bi dodatno ženama u ruralnim područjima osigurati prava na zapošljavanje na način da:**

- (a) pospješuju prelazak žena u ruralnim područjima iz neformalne u formalnu ekonomiju, uključujući i u poljoprivrednom sektoru, kroz provedbu Preporuke o prelasku iz neformalne u formalnu ekonomiju, 2015. (br. 204) Međunarodne organizacije rada, osiguravajući mogućnosti za sigurnost prihoda i povećanu zaradu;**
- (b) proširuju mogućnosti za žene u ruralnim područjima da vode poduzeća i druge oblike trgovačkih društava, uključujući i kroz mikrokreditiranje;**
- (c) unapređuju uvjete rada u ruralnim područjima, uključujući kroz plaćeni rodiljni i roditeljski dopust; utvrde zaradu koja jamči primjerene uvjete života, s osobitim naglaskom na neformalni sektor, te da poduzmu korake za sprečavanje spolnog uznemiravanja, iskorištavanja i drugih oblika zlostavljanja na radnom mjestu;**
- (d) zaštite prava radnica u ruralnim područjima na kolektivne pregovore s ciljem osiguravanja dostojnih uvjeta rada;**
- (e) omoguće zdravlje i sigurnost na radu žena u ruralnim područjima poduzimajući zakonske i druge mjere s ciljem njihove zaštite od izlaganja opasnim kemikalijama. Trebale bi biti informirane o učincima po zdravlje i okoliš korištenja kemikalija i izloženosti njima, osobito kad su u pitanju opasne kemikalije, pesticidi i drugi proizvodi koji se koriste u poljoprivredi, ekstraktivnoj industriji i dr. Države stranke trebale bi razvijati i provoditi programe podizanja svijesti javnosti o tim učincima i alternativama te osigurati da se korištenje, skladištenje ili odlaganje opasnog materijala ili sredstava ne odvija bez izričitog pristanka žena u ruralnim područjima i njihovih zajednica;**
- (f) pruže socijalnu zaštitu ženama u ruralnim područjima, uključujući i u slučajevima bolesti ili invalidnosti;**
- (g) promiču aktivan i djelotvoran angažman žena u ruralnim područjima kao proizvođačica, poduzetnica, dobavljačica, radnica i potrošačica u lokalnim i svjetskim lancima i tržištima vrijednosti uključujući promicanje razvoja kapaciteta osiguravanja kvalitete i standarda kvalitete te za javnu nabavu;**
- (h) omoguće skrb o djeci i druge usluge skrbi u ruralnim područjima, uključujući i usluge u okviru solidarnosti i komunalne skrbi kako bi se ublažio teret koji žene u ruralnim područjima nose uslijed neplaćenog**

pružanja skrbi, olakšavajući njihovo uključivanje u plaćeni rad i omogućavajući im dojenje tijekom radnog vremena;

- (i) osmisle i provode ciljane mjere u svrhu promicanja zapošljavanja žena u ruralnim područjima u njihovom lokalnom području, osobito stvaranjem djelatnosti koje stvaraju zaradu.**

F) Politički i javni život (čl. 14., st. 2. (a) i 2. (f), paralelno s čl. 7.)

53. Žene u ruralnim područjima imaju pravo sudjelovati u donošenju odluka na svim razinama te u raspravama na razini zajednice s višim predstavnicima vlasti, no one su neadekvatno zastupljene kao izabrane dužnosnice, državne službenice, u ruralnim savjetodavnim službama, uslugama u vodoopskrbi, šumarstvu ili ribarstvu te u zadrugama i komunalnim vijećima ili vijećima staraca. Njihovo ograničeno sudjelovanje može biti posljedica manjka obrazovanja, jezičnih ograničenja i ograničenja u pismenosti, ograničene mobilnosti i ograničenih prijevoznih mogućnosti, problema zbog ratnih sukoba i sigurnosti, diskriminirajućih rodni normi i stereotipa te nedostatka vremena zbog skrbi o djeci, odlaska po vodu i drugih odgovornosti. Ograničeno znanje o relevantnim pravnim, političkim i institucionalnim procedurama također može ograničiti njihovo učinkovito sudjelovanje u procesima odlučivanja.

54. Da bi osigurale aktivno, slobodno, djelotvorno, smisleno i informirano sudjelovanje žena u ruralnim područjima u političkom i javnom životu te na svim razinama donošenja odluka, države stranke trebale bi provoditi Opće preporuke broj 23 i 25, a osobito:

- (a) uspostaviti kvote i ciljeve za zastupljenost žena u ruralnim područjima na položajima na kojima se donose odluke, osobito u parlamentima i tijelima državne uprave na svim razinama, uključujući na području zemljišne uprave, šumarstva, ribarstva i gospodarenja vodama te upravljanja prirodnim resursima. Po tom se pitanju trebaju utvrditi jasni ciljevi i vremenski okvir da bi se postigla stvarna ravnopravnost žena i muškaraca;**
- (b) osigurati da žene u ruralnim područjima i njihove udruge mogu utjecati na osmišljavanje, provedbu i praćenje politika na svim razinama i u svim područjima koja imaju utjecaja na njih, uključujući kroz sudjelovanje u političkim strankama te u jedinicama lokalne uprave**

- i samouprave kao što su komunalna i seoska vijeća. Države stranke trebale bi osmisliti i primjenjivati alate za praćenje sudjelovanja žena u ruralnim područjima u svim javnim službama kako bi se iskorijenila diskriminacija;**
- (c) rješavati problem nejednakih odnosa moći između žena i muškaraca, uključujući i u procesima donošenja odluka i političkim procesima na razini zajednice, te ukloniti prepreke sudjelovanju žena u ruralnim područjima u životu zajednice putem uspostavljanja djelotvornih i rodno osjetljivih ruralnih struktura donošenja odluka. Države stranke trebale bi razviti akcijske planove koji se bave konkretnim preprekama sudjelovanju žena u ruralnim područjima u životu zajednice i provoditi kampanje podizanja svijesti o važnosti njihovog sudjelovanja u donošenju odluka u zajednici;**
 - (d) osigurati uključenost žena u ruralnim područjima u razvoj i provedbu svih poljoprivrednih i ruralnih strategija razvoja i osigurati da budu u mogućnosti učinkovito sudjelovati u planiranju i donošenju odluka koje se odnose na ruralnu infrastrukturu i usluge kao što su vodoopskrba, sanitarije, prijevoz i energetika, kao i u poljoprivrednim zadrugama, udrugama poljoprivrednih proizvođača, udrugama radnika u ruralnim područjima, grupama za samopomoć i prerađivačima poljoprivrednih proizvoda. Žene u ruralnim područjima i njihovi predstavnici trebali bi biti u mogućnosti izravno sudjelovati u procjeni, analizi, planiranju, osmišljavanju, planiranju proračunskih sredstava, financiranju, provedbi, praćenju i vrednovanju svih poljoprivrednih i ruralnih strategija razvoja;**
 - (e) osigurati da se projekti ruralnog razvoja provode tek nakon provedbe participatorne procjene rodno specifičnog utjecaja i utjecaja na okoliš uz potpuno sudjelovanje žena u ruralnim područjima i nakon što se od njih dobije prethodni neprinudan i informiran pristanak. Rezultati participatornih procjena smatraju se temeljnim kriterijem za donošenje bilo kakve odluke u vezi s provedbom takvih projekata. Trebale bi se poduzeti djelotvorne mjere da bi se ublažili mogući negativni rodno specifični i utjecaji na okoliš;**
 - (f) u slučaju država stranaka koje se nalaze u ratnim ili poslijeratnim situacijama, osigurati da žene u ruralnim područjima sudjeluju kao donositelji odluka u nastojanjima i procesima izgradnje mira u skladu s Općom preporukom br. 30.**

G) Zemljište i prirodni resursi (čl. 14., st. 2. (g), paralelno s čl. 13.)

55. Žene u ruralnim područjima često imaju samo ograničena prava na zemljište i prirodne resurse. U mnogim regijama one su izložene diskriminaciji vezanoj uz prava na zemljište, uključujući i komunalna zemljišta koja u znatnoj mjeri kontroliraju muškarci.

1. Zemljište i prirodni resursi

56. Odbor smatra prava žena u ruralnim područjima na zemljište, prirodne resurse kao što su voda, sjemenje i šume, te na ribolovna područja temeljnim ljudskim pravima. Prepreke koje im onemogućavaju da uživaju ta prava često uključuju diskriminirajuće zakone, izostanak usklađivanja zakona i njihovu neučinkovitu provedbu na nacionalnoj i lokalnoj razini te diskriminirajuće kulturne stavove i prakse.

57. Države stranke trebale bi poduzeti sve potrebne mjere, uključujući i privremene posebne mjere, kako bi se postigla stvarna ravnopravnost žena u ruralnim područjima vezana uz zemljište i prirodne resurse te izraditi i provoditi cjelovitu strategiju rješavanja diskriminirajućih stereotipa, stavova i praksi koji negativno utječu na njihova prava na zemljište i prirodne resurse.

58. Države stranke trebale bi obratiti posebnu pozornost na običajne sustave koji često rukovode upravljanjem zemljištem, zemljišnom upravom i prijenosom zemljišta, osobito u ruralnim područjima, te osigurati da oni ne diskriminiraju žene u ruralnim područjima. Trebale bi podizati svijest tradicionalnih, vjerskih i običajnih vođa, zakonodavaca, pravosudnih sustava, odvjetnika, policijskih službenika, zemljišne uprave, medija i ostalih relevantnih aktera o pravima žena u ruralnim područjima na zemljište, vodu i druge prirodne resurse.

59. Države stranke trebale bi osigurati da se zakonskim okvirom ženama u ruralnim područjima jamči pravo na zemljište, vodu i druge prirodne resurse na jednakoj osnovi kao i muškarcima, bez obzira na njihov društveni i bračni status ili na status njihovog muškog skrbnika ili jamca, kao i da imaju potpunu pravnu sposobnost. Trebale bi osigurati starosjedilačkim ženama u ruralnim područjima jednak pristup vlasništvu i posjedovanju zemljišta, voda, šuma, ribolovnih područja,

akvakultura i ostalih resursa, koje su tradicionalno posjedovale, nastanjivale ili na drugi način koristile ili pribavile te kontrolu nad istima, kakve imaju i starosjedilački muškarci, uključujući zaštitu od diskriminacije i oduzimanja imovine. Nadalje bi države stranke trebale:

- (a) promovirati pristup žena u ruralnim područjima poljoprivrednim zadrugama i njihovo smisleno sudjelovanje u zadrugama čije žene mogu biti članice ili jedine članice;**
- (b) povećati ulogu žena u ruralnim područjima u ribarstvu i akvakulturi te njihovo znanje o održivom korištenju ribolovnih resursa te promicati njihov pristup šumama i održivim šumskim resursima uključujući siguran pristup ogrjevnom drvu i nedrvnim šumskim proizvodima;**
- (c) jačati običajne i statutarne ustanove i mehanizme koji imaju za cilj obranu ili zaštitu prava žena na zemljište, vodu i druge prirodne resurse, uključujući pomoćne pravne usluge u zajednici.**

2. Poljoprivredne i zemljišne politike i ekološka poljoprivreda

- 60. Posljedice industrijske poljoprivrede često su štetne za zemljoradnice u ruralnim područjima i uključuju degradaciju tla i eroziju, iscrpljivanje vodnih resursa te korištenje profitabilnih usjeva na teret lokalnih prehrambenih usjeva. Kontroverzno korištenje genetski modificiranih organizama te patentiranje genetski izmijenjenih usjeva također je povezano s povećanom industrijalizacijom poljoprivrede. Žene u ruralnim područjima se, pak, češće bave organskom i održivom proizvodnjom.
- 61. Globalna kriza prehrambenog, financijskog, energetskog i ekološkog sektora dovela je do povećane prodaje i najma zemljišta u državnom vlasništvu ili vlasništvu drugih aktera lokalnim, nacionalnim i stranim investitorima. Takvi sporazumi, koje često prate izvlaštenja, doveli su žene u ruralnim područjima u opasnost od prinudnih deložacija i povećanog siromaštva te su dodatno otežali njihov pristup zemljištu, područjima i prirodnim resursima kao što su voda, ogrjevno drvo i ljekovito bilje te nadzor nad istima. Raseljavanje na više načina negativno utječe na žene u ruralnim područjima te su one u tom kontekstu često izložene rodno utemeljenom nasilju.
- 62. Države stranke trebale bi provoditi poljoprivredne politike koje podržavaju zemljoradnice u ruralnim područjima, prepoznaju i štite zajednička prirodna bogatstva, promoviraju ekološku poljoprivredu**

te štite žene u ruralnim područjima od štetnih pesticida i gnojiva. Trebale bi ženama u ruralnim područjima osigurati djelotvoran pristup poljoprivrednim resursima, uključujući kvalitetno sjemenje, alate, znanje i informacije, kao i opremi i resursima za ekološku poljoprivredu. Nadalje, države stranke trebale bi:

- (a) uvažavati i zaštititi tradicionalno znanje žena u ruralnim područjima o ekološki neškodljivoj poljoprivredi, osobito pravo žena na čuvanje, korištenje i razmjenu tradicionalnog i autohtonog sjemenja;
- (b) zaštititi i očuvati autohtone i endemske biljne vrste i rodove koji su izvor hrane i lijekova te spriječiti da ih patentiraju nacionalna i transnacionalna poduzeća do te mjere da ugrožavaju prava žena u ruralnim područjima. Države stranke trebale bi zabraniti ugovorne odredbe o obveznoj kupnji biljaka koje donose sterilno sjemenje („terminator sjeme“), koje sprečavaju žene u ruralnim područjima u očuvanju plodnog sjemenja;
- (c) osigurati da se kupnjom zemljišta, uključujući ugovore o najmu zemljišta, ne krše prava žena u ruralnim područjima ili da ona nema za posljedicu prinudne deložacije te zaštititi žene u ruralnim područjima od negativnog utjecaja kupoprodaje zemljišta stranim nacionalnim i transnacionalnim kompanijama, razvojnim projektima, ekstraktivnoj industriji i megaprojektima;
- (d) priskrbiti dobrovoljan i informiran pristanak žena u ruralnim područjima prije odobravanja bilo kakve kupnje ili projekta koji imaju utjecaja na ruralno zemljište ili područja i resurse, uključujući i one koji se odnose na najam i prodaju zemljišta, izvlaštenje zemljišta i raseljavanje. Kad se takva kupnja zemljišta realizira, ona bi trebala biti u skladu s međunarodnim standardima, a žene u ruralnim područjima bi trebale dobiti primjerenu naknadu;
- (e) usvojiti i učinkovito provoditi zakone i politike koje ograničavaju kvantitetu i kvalitetu ruralnog zemljišta koje se nudi za prodaju ili zakup trećim državama ili društvima.

3. Prehrambene namirnice i prehrana

63. Žene u ruralnim područjima ključne su za postizanje sigurnosti hrane, smanjivanje siromaštva, neishranjenosti i gladi te za promicanje ruralnog

razvoja, a ipak je njihov doprinos često neplaćen, nepriznat i slabo podržan. Žene u ruralnim područjima jedna su od skupina koje najviše pogađa nesigurnost hrane, najviše su izložene nestabilnosti cijena hrane, neishranjenosti i gladi te je izgledno da će stradati kad dođe do porasta cijena hrane (v. A/HRC/22/50).

- 64. Države stranke trebale bi osigurati ostvarivanje prava na prehrambene namirnice i prehranu žena u ruralnim područjima u okviru prehrambenog suvereniteta te osigurati da imaju ovlasti za upravljanje svojim prirodnim resursima i njihovu kontrolu.**
- 65. Države stranke trebale bi posebnu pozornost posvetiti prehrambenim potrebama žena u ruralnim područjima, osobito trudnicama i dojiljama, uspostavljajući djelotvorne politike koje ženama u ruralnim područjima osiguravaju pristup primjerenim prehrambenim namirnicama i prehrani, uzimajući u obzir Dobrovoljne smjernice za podršku progresivnom ostvarivanju prava na primjerenu prehranu u kontekstu nacionalne sigurnosti hrane.**
- 66. Države stranke trebale bi usvojiti zakone, politike i mjere u svrhu promicanja i zaštite raznolikih lokalnih poljoprivrednih metoda i proizvoda žena u ruralnim područjima, kao i njihovog pristupa tržnicama. Trebale bi osigurati raznolikost usjeva i medicinskih resursa u svrhu poboljšanja sigurnosti hrane i zdravlja žena u ruralnim područjima, kao i pristup stoci.**

4. Financijske usluge uključujući poljoprivredne kredite, zajmove i osiguranje

67. Pristup financijskim uslugama pod poštenim uvjetima od presudne je važnosti za razvoj poslovanja žena u ruralnim područjima te za dohodovne strategije i strategije izvora zarade žena kao proizvođačica i poduzetnica. Ograničenja pristupa žena financijskim uslugama uključuju: zakonske i političke prepreke koje možda ne dopuštaju da žene samostalno zatraže kredit; diskriminirajuće stavove koje priječe ženama posjedovanje bankovnih računa ili sklapanje ugovora bez pristanka muškog rođaka; te zahtjeve za instrumente osiguranja koje žene u ruralnim područjima možda ne mogu ispuniti.
- 68. Države stranke trebale bi promicati prelazak na formalne financijske usluge i osigurati ženama u ruralnim područjima pristup kreditima,**

zajmovima, bračnoj štednji, osiguranju i domaćim platnim uslugama na temelju jednakosti s muškarcima u ruralnim područjima te promicati njihove gospodarske, financijske i poslovne vještine. Države stranke trebale bi ženama u ruralnim područjima osigurati ravnopravan pristup:

- (a) komunalnim i mobilnim financijskim uslugama koje bi trebale biti prilagođene potrebama žena u ruralnim područjima, primjerice kreditirajući žene koje nemaju instrumente osiguranja, te koje bi trebale primjenjivati pojednostavljene, jeftine bankovne prakse i olakšati ženama u ruralnim područjima pristup formalnim pružateljima financijskih usluga;**
 - (b) informacijama o financijskim uslugama i ustanovama;**
 - (c) programima stjecanja financijskih vještina koristeći inovativne metode koje uzimaju u obzir problem nepismenosti.**
- 69. Države stranke trebale bi osigurati da financijske usluge, uključujući kredite i zajmove, obuhvaćaju rodno osjetljive mehanizme te da se ne uskraćuju ženama u ruralnim područjima jer nemaju muškog jamca. Postupci prijave trebali bi se prilagoditi izazovima vremena i mobilnosti s kojima se suočavaju mnoge žene u ruralnim područjima. Kod poljoprivrednih kredita i zajmova trebalo bi uzeti u obzir neformalne zemljoposjedničke odnose kad je riječ o manjim gospodarstvima kakva vode mnoge poljoprivrednice, kako bi pristup tim kreditima i zajmovima bio moguć i ženama koje možda nemaju regulirana formalna zemljoposjednička prava.**

5. Tržnice i prodajna infrastruktura

70. Da bi zemljoradnice i proizvođačice u ruralnim područjima uspješno prodavale svoju robu i proizvode, moraju imati pristup tržnicama i trgovačkim objektima i razvijati učinkovite marketinške vještine. No, javna i privatna diskriminacija, kao i ograničena mobilnost i vrijeme često su razlog za isključivanje žena u ruralnim područjima iz korištenja trgovačkih objekata i lanaca opskrbe. Žene u ruralnim područjima također su često podzastupljene u odborima za tržnice te često imaju malo utjecaja na projektiranje, stvaranje, korištenje i unapređivanje lokalne prodajne infrastrukture.

- 71. Države stranke trebale bi osigurati da žene u ruralnim područjima imaju pristup tržnicama i prodajnoj infrastrukturi te da ih se kao zemljoradnice i proizvođačice izričito pita s kojim problemima se susreću kad je u pitanju pristup tržnicama i njihovo učinkovito korištenje kako bi prodajna infrastruktura mogla bolje odgovoriti na njihove potrebe. Države stranke trebale bi također nastojati poboljšati njihove marketinške vještine, kao i sposobnost dodavanja vrijednosti njihovim proizvodima, uključujući i putem ciljanih terenskih aktivnosti.**
- 72. Države bi također trebale razviti specifične programe podrške te poljoprivrednih savjetodavnih službi i usluga kako bi se promovirale gospodarske i poduzetničke vještine žena u ruralnim područjima i poboljšala njihova sposobnost dobivanja pristupa tržnicama i lancima vrijednosti.**

6. Tehnologija

- 73. Osobito je važno smanjivanje radnog vremena i težine rada žena u ruralnim područjima kroz infrastrukturu i tehnološke inovacije. Po tom pitanju potrebna im je poljoprivredna tehnologija te tehnologija navodnjavanja i prikupljanja kišnice, kao i poljoprivredna oprema koja smanjuje potrebu za ljudskim radom. Nadalje, za žene u ruralnim područjima pristup informacijskoj i komunikacijskoj tehnologiji (ICT) i mobilnim mrežama jednako je važan kao i poboljšanje njihovih marketinških i drugih vještina.**
- 74. Države stranke trebale bi osigurati da ženama u ruralnim područjima budu dostupne i pristupačne tehnologije koje smanjuju potrebu za ljudskim radom i ekološki sigurne tehnologije, uključujući poljoprivredne tehnologije te tehnologije navodnjavanja i prikupljanja kišnice, kao i tehnologije kojima se smanjuje teret neplaćenih kućanskih i proizvodnih poslova te stvarati poticajno okruženje koje im omogućava pristup tehnologijama, uključujući informacijsku i komunikacijsku tehnologiju, u ruralnim područjima. Prilikom razvoja takvih tehnologija trebalo bi konzultirati žene u ruralnim područjima te bi trebalo promicati njihov pristup takvim inovativnim tehnološkim rješenjima.**

7. Informacijska i komunikacijska tehnologija

75. Informacijska i komunikacijska tehnologija (uključujući radio, televiziju, mobilne telefone, računala i internet) ima važnu ulogu u osnaživanju žena i djevojčica u ruralnim područjima povezujući ih sa širim svijetom i omogućavajući jednostavan pristup informacijama i obrazovanju. Različite vrste tehnologija mogu zadovoljiti raznolike potrebe – od pridruživanja online zajednicama do iskorištavanja mogućnosti učenja na daljinu. No, kad je u pitanju pristup informacijskoj i komunikacijskoj tehnologiji, žene i djevojčice u ruralnim područjima nerazmjerno su pogođene jazom među spolovima koji predstavlja bitnu dimenziju digitalne podjele. Siromaštvo, geografska izoliranost, jezične barijere, nedostatak računalne pismenosti i diskriminirajući rodni stereotipi mogu ženama i djevojčicama u ruralnim područjima onemogućiti pristup informacijskoj i komunikacijskoj tehnologiji.
- 76. Države stranke trebale bi usvojiti mjere koje bi promovirale ravnopravnost spolova u sektoru informacijske i komunikacijske tehnologije i poboljšale pristup žena i djevojčica u ruralnim područjima informacijskoj i komunikacijskoj tehnologiji te razvijati ili širiti inicijative za poboljšanje njihovih informacijsko-komunikacijskih vještina, na primjer putem razvoja centara znanja koji bi bili smješteni u selima ili zajednicama. Države stranke trebale bi također razmotriti opciju podizanja svijesti i izobrazbe javnosti kroz tehnologiju mobilnih telefona koja ima potencijal da dopre do žena i djevojčica u ruralnim područjima.**

8. Zemljišna i agrarna reforma, kupnja zemljišta i raseljavanje

77. Zemljišne i agrarne reforme često isključuju žene u ruralnim područjima i ne provode se na rodno osjetljiv način. Politike zemljišne reforme ponekad su pristrane prema muškarcima, primjerice zemlja se može registrirati samo na muške vlasnike, naknade se najčešće plaćaju u njihovo ime ili se naknade za ograničenja korištenje zemljišta (koja imaju za posljedicu gubitak zemljišta, gubitak služnosti i gubitak vrijednosti zemljišta) temelje samo na aktivnostima muškaraca.
- 78. Države stranke trebale bi prilikom provedbe zemljišnih i agrarnih reformi dati prednost jednakim pravima žena u ruralnim područjima**

na zemljište te to smatrati specifičnim i središnjim ciljem zemljišne reforme. Trebale bi:

- (a) osigurati da programi zemljišne i agrarne reforme uključe rodno specifične ciljeve, nastojanja i mjere, unaprijede kako formalnu tako i stvarnu ravnopravnost, primjerice putem zajedničkog vlasništva nad imovinom, te zahtijevaju pristanak supruge na prodaju ili stavljanje pod hipoteku zemljišta u zajedničkom vlasništvu ili za sudjelovanje u financijskim transakcijama povezanim sa zemljištem;
- (b) prepoznati i uključiti jednako pravo žena u ruralnim područjima na zemljište prilikom bilo kakve raspodjele i prijave zemljišta ili upisa vlasništva nad zemljištem, odnosno u okviru sustava certifikacije;
- (c) formalno priznati i revidirati zakone, tradicije, običaje i zemljoposjedničke sustave starosjedilačkih žena s ciljem ukidanja diskriminirajućih odredaba;
- (d) razvijati i provoditi mjere, uključujući privremene posebne mjere, kako bi se ženama u ruralnim područjima omogućila korist od javne raspodjele, najma ili korištenja zemljišta, vodenih površina, ribolovnih područja i šuma, te od politika agrarne reforme, ruralnih investicija i upravljanja prirodnim resursima u ruralnim područjima. Ženama bez zemlje u ruralnim područjima treba dati prednost prilikom dodjele javnih zemljišta, ribolovnih područja i šuma.

H) Primjereni životni uvjeti (čl. 14., st. 2. (h))

1. Stanovanje

79. Pravo na primjereno stanovanje od osobite je važnosti u ruralnim područjima gdje su osnovna infrastruktura i usluge često nedostupne ili nekvalitetne. Radi zaštite njihovog prava na primjereno stanovanje mogu se primijeniti mnoge mjere zaštite prava žena u ruralnim područjima na zemljište (na primjer, priznavanje ženine pravne sposobnosti, priznavanje sigurnosti zemljoposjeda i uklanjanje diskriminacije žena prilikom prijave ili upisa vlasništva) (v. A/HRC/19/53). No, mogu se poduzeti i dodatne mjere kako bi se poboljšali uvjeti ruralnog stanovanja iz rodno osjetljive perspektive.

80. Države stranke trebale bi se baviti stanovanjem u okviru cjelokupnog ruralnog razvoja i osigurati osmišljanje mjera u dogovoru sa ženama u ruralnim područjima. Države stranke trebale bi poboljšati kvalitetu

ruralnog stanovanja osmišljavanjem i provedbom ciljanih politika i programa koji uzimaju u obzir specifične potrebe žena u ruralnim područjima. Takva nastojanja trebala bi biti u skladu s međunarodnim standardima prava stanovanja uključujući osnovna načela i smjernice o deložacijama i raseljavanju temeljenima na razvoju (A/HRC/4/18, Dodatak I) te bi trebala sadržavati snažne mjere učinkovite zaštite žena u ruralnim područjima od prinudnih deložacija koje provode državni i nedržavni akteri.

2. Vodoopskrba, sanitarni uvjeti i energija

81. Prava žena i djevojčica u ruralnim područjima na vodoopskrbu i sanitarne uvjete ne samo da predstavljaju osnovna prava, već su i ključna za ostvarivanje širokog raspona ostalih prava, uključujući pravo na zdravlje, hranu, obrazovanje i sudjelovanje.
82. Žene i djevojčice u ruralnim područjima ubrajaju se u skupine najviše pogođene nestašicom vode; tu situaciju pogoršavaju nejednakost pristupa prirodnim resursima te nedostatak infrastrukture i usluga. Žene i djevojčice u ruralnim područjima često moraju propješčiti velike udaljenosti kako bi otišle po vodu izlažući se katkad povećanom riziku od spolnog nasilja i napada. Zbog nekvalitetne ruralne infrastrukture i nekvalitetnih usluga u mnogim regijama, žene u ruralnim područjima često provode četiri to pet sati dnevno (ili više) noseći vodu, ponekad s nekvalitetnih izvora, noseći teške spremnike i pateći od akutnih fizičkih problema te suočavajući se s bolestima izazvanima neispravnom vodom. Postoje razne vrste jeftinih i učinkovitih tehnologija koje bi mogle smanjiti taj teret, uključujući tehnologiju bušenja bunara, sustave vodocpilišta, tehnologiju ponovnog korištenja otpadnih voda, tehnologiju navodnjavanja koja smanjuje potrebu za ljudskim radom, prikupljanje kišnice te sustave tretiranja i pročišćavanja vode u kućanstvima.
83. U nedostatku WC-a ili zahoda, žene i djevojčice u ruralnim područjima također moraju pješčiti na velike udaljenosti u potrazi za privatnošću. Nedostatak primjerenih sanitarnih uvjeta također povećava opasnost od lošeg zdravstvenog stanja. Kako bi se ova situacija popravila, žene i djevojčice u ruralnim područjima moraju imati fizički i ekonomski pristup sanitarijama koje su sigurne, higijenske, zaštićene te društveno i kulturno prihvatljive.
84. Žene u ruralnim područjima često imaju ograničen pristup električnoj energiji i drugim oblicima energije. Odgovornost za prikupljanje biomase

i njeno korištenje za dobivanje energije te s time povezane zdravstvene i sigurnosne rizike često snose žene i djevojčice. One su tradicionalno odgovorne za ispunjavanje energetske potrebe kućanstava te je izgledno da će kao primarni potrošači energije na razini kućanstva biti izravno pogođene porastom troškova ili nestašicom resursa. Iako se u članku 14., stavku 2. (h) posebno spominje električna energija, važno je prepoznati da žene u ruralnim područjima mogu imati i druge potrebe za energijom, primjerice za pripremanje hrane, grijanje, hlađenje i prijevoz.

85. Države stranke trebale bi ženama u ruralnim područjima osigurati pristup osnovnim uslugama i javnim dobrima uključujući:

- (a) dostatnu količinu sigurne, prihvatljive te fizički dostupne i financijski pristupačne vode za osobnu uporabu i uporabu u kućanstvu te navodnjavanje;**
- (b) primjerene sanitarne i higijenske uvjete koji omogućavaju ženama i djevojčicama održavanje menstrualne higijene i pristup higijenskim ulošcima;**
- (c) održive i obnovljive izvore energije, šireći usluge distribucijske mreže na ruralna područja te razvijajući solarnu energiju i druge održive izvore energije s jeftinim tehnologijama.**

3. Prijevoz

86. Prijevoz i pristup cestama predstavljaju značajne izazove za žene u ruralnim područjima te imaju utjecaja na njihovo uživanje raznih prava, uključujući pristup obrazovanju, izvorima zarade i zdravstvenoj zaštiti. Zemljopisna udaljenost, nepristupačan teren, nedostatak infrastrukture i pristupa javnom prijevozu mogu ograničiti svakodnevnu mobilnost. Čak i kad je u ruralnim područjima dostupan alternativni prijevoz, povezani troškovi putovanja ili rizik od spolnog uznemiravanja i nasilja mogu uvelike odvratiti žene u ruralnim područjima od njegova korištenja. Shodno tome, one često provode sate pješačeći, što im stvara dodatne probleme u smislu povećanog nedostatka vremena kao i povećanih zdravstvenih i sigurnosnih rizika.

87. Države stranke trebale bi analizirati rodno diferencirane potrebe za uslugama prijevoza u ruralnim područjima, osigurati da politike i programi prijevozničkog sektora odražavaju potrebe mobilnosti žena u ruralnim područjima i osigurati im sigurna, povoljna i dostupna prijevozna sredstva.

I) Žene u ruralnim područjima u razvijenim zemljama

88. Žene u ruralnim područjima u razvijenim zemljama i zemljama u razvoju često su suočene sa sličnim izazovima po pitanju siromaštva i isključenosti te mogu imati slične potrebe kad su u pitanju dostupnost usluga, socijalna zaštita i gospodarsko osnaživanje. Kao u mnogim zemljama u razvoju, ruralna gospodarstva u razvijenim zemljama također su sklona favorizirati muškarce, a politike ruralnog razvoja u razvijenim zemljama također mogu ponekad posvetiti nedovoljno pažnje ženskim potrebama i pravima. Žene u ruralnim područjima u razvijenim zemljama (i u zemljama u razvoju) i dalje trebaju ciljne politike i programe koji promiču i jamče uživanje njihovih prava. Mnoge preporuke navedene u prethodnim odlomcima odnosit će se i na žene u ruralnim područjima koje žive u razvijenim zemljama. Međutim, postoje jedinstveni problemi koji zahtijevaju posebnu pozornost.
89. Na primjer, mnoge radnice migrantice u razvijenim zemljama zaposlene su u poljoprivredi i često se susreću s ozbiljnim kršenjima svojih ljudskih prava, uključujući nasilje, eksploataciju i uskraćivanje pristupa uslugama, uključujući zdravstvenu zaštitu. Nadalje, prelazak na industrijsku poljoprivredu u mnogim je razvijenim zemljama težio marginalizaciji malih poljoprivrednika imajući nerazmjern utjecaj na žene u ruralnim područjima. Stoga postoji potreba da se omoguće i podrže alternativni i rodno osjetljivi programi poljoprivrednog razvoja koji bi omogućili malim proizvođačicama da sudjeluju u poljoprivredi i ruralnom razvoju te da od toga imaju koristi. Nadalje, iako ruralne zajednice u razvijenim zemljama često mogu biti dobro povezane sa socijalnim uslugama te, između ostalog, imaju pristup prometnoj infrastrukturi, vodi, sanitarnoj infrastrukturi, tehnologiji, obrazovanju i sustavima zdravstvene zaštite, situacija nije jednaka u svim ruralnim zajednicama. U mnogim mjestima takav pristup očito nedostaje te žene koje žive u tim ruralnim zajednicama doživljavaju ne samo uskraćivanje takvih prava nego i povećan teret skrbi kao rezultat toga. To osobito vrijedi u rubnim ili udaljenim ruralnim zajednicama, uključujući starosjedilačke, koje su izolirane i često im je svojstvena veća razina siromaštva.
- 90. Države stranke trebale bi osigurati provedbu Opće preporuke br. 26 (2008.) o radnicama migranticama posvećujući posebnu pozornost migranticama u ruralnim područjima koje rade kao sezonske radnice u poljoprivredi. Trebale bi po tom pitanju osigurati pravnu zaštitu prava radnica migrantica u ruralnim područjima i pristup pravnim sredstvima**

koja štite kako prijavljene, tako i neprijavljene radnice migrantice u ruralnim područjima od diskriminacije ili spolnog iskorištavanja i zlostavljanja.

- 91. Države stranke trebale bi omogućiti i podržati alternativne i rodno osjetljive poljoprivredne razvojne programe koji bi omogućili malim proizvođačicama da sudjeluju u poljoprivredi i ruralnom razvoju te od toga imaju koristi. Takvi bi programi trebali podržavati poljoprivredna gospodarstva koja vode žene, kao i žene poljoprivrednice, te promovirati tradicionalne poljoprivredne prakse žena.**
- 92. Države stranke trebale bi poboljšati životne uvjete žena u ruralnim područjima, osobito starosjedilačkih žena koje žive u rubnim regijama koje su često siromašnije, izoliranije te slabije povezane sa socijalnim uslugama. Trebale bi dati prednost razvoju tih ruralnih zajednica uključujući lokalne žene u izradu i provedbu planova ruralnog razvoja.**

V. PODACI O SITUACIJI ŽENA U RURALNIM PODRUČJIMA

93. Temeljni izazov provedbi članka 14. je opći nedostatak raščlanjenih podataka o situaciji žena u ruralnim područjima koji sprečava odgovarajuće praćenje i primjenu njihovih prava u okviru Konvencije.
- 94. Države stranke trebale bi prikupljati, analizirati, koristiti i raspačavati podatke o situaciji žena u ruralnim područjima raščlanjene po spolu, dobi, zemljopisnom položaju, invalidnosti te socijalno-ekonomskom statusu, statusu manjina ili drugom statusu. Takvi podaci, uključujući pokazatelje Ciljeva održivog razvoja, trebali bi se koristiti za informiranje i osmišljavanje mjera usmjerenih na postizanje stvarne ravnopravnosti žena u ruralnim područjima u svim područjima života, uključujući i privremene posebne mjere. Ti bi podaci također trebali uključivati informacije o situaciji žena u ruralnim područjima, uključujući specifične skupine žena u ruralnim područjima koje su suočene s višestrukim oblicima diskriminacije i specifičnim preprekama ostvarivanju pristupa svojim pravima.**

VI. REZERVE I PRIOPĆENJA

95. Rezerve u odnosu na bilo koji članak Konvencije, a osobito članak 2. (f), članak 5. (a), članak 7., članak 9. te od članka 14. do članka 16., mogu se nerazmjerno odraziti na žene u ruralnim područjima. Primjeri uključuju rezerve koje ograničavaju ili na drugi način negativno utječu na njihovu mogućnost uživanja prava na stanovanje, zemljište i vlasništvo kao što su ona koja se odnose na sukcesiju i nasljeđivanje, kao i rezerve koje ograničavaju njihovo pravo na političko djelovanje.
- 96. Države stranke koje su izrazile rezerve, u svojim periodičnim izvješćima Odboru trebaju osigurati informacije o specifičnim učincima takvih rezervi na uživanje prava žena u ruralnim područjima utvrđena Konvencijom te ukazati na korake poduzete kako bi te rezerve bile pod nadzorom, uz izgleda da ih se povuče u najkraćem mogućem roku.**

VII. DISTRIBUIRANJE I IZVJEŠĆIVANJE

97. Odbor potiče države stranke da prevedu ovu Opću preporuku na nacionalne i lokalne jezike, uključujući starosjedilačke jezike i jezike manjina, te da je masovno distribuiraju svim ograncima državne vlasti, civilnom društvu, medijima, akademskim ustanovama i udrugama žena, uključujući udruge žena u ruralnim područjima. Odbor preporučuje državama strankama da se prilikom izrade svojih periodičnih izvješća, osobito po pitanju članka 14., konzultiraju sa skupinama žena u ruralnim područjima, uključujući udruge poljoprivrednica, udruge proizvođačica i ruralne zadruge.

Biblioteca DNA

VLADA REPUBLIKE HRVATSKE
UREĐ ZA RAVNOPRAVNOST SPOLOVA